

STORTINGET

Representantforslag 106 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein

Dokument 8:106 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Stortinget vedtok å utvide grunnskolen fra ni til ti år og senke skolestartalder fra syv til seks år i den såkalte seksårsreformen, eller Reform 97. Målet skulle være å gi alle barn et likeverdig pedagogisk skoleforberedende tilbud uavhengig av bosted og sosioøkonomisk bakgrunn. Samtidig trådte et nytt læreplanverk i kraft. Leken skulle være sentral for elevenes opplæring fra 1. til 4. trinn, og førsteklasse skulle ha et klart førskolepreg med læring gjennom lek. Leseopplæringen skulle ikke starte før på 2. trinn.

Slik er det ikke i dag. Ifølge første delrapport i evalueringen av seksårsreformen publisert av OsloMet 13. desember 2022 er skolen i dag mindre preget av lek og mer av formell, faglig læring enn da seksårsreformen ble innført:

- I 2021 bruker nesten alle lærerne mye tid på bokstavlæring. I 2001 brukte kun 39 prosent av lærerne mye tid på bokstavlæring. 78 prosent av lærerne forventer i dag at elevene skal lære å skrive og å lese enkle ord allerede før jul i 1. klasse.
- I matematikk bruker 61 prosent av lærerne mye tid på mengdeforståelse, tall og matematiske former de tre første månedene.

- I 2021 har flertallet av førsteklasselærerne bakgrunnen fra lærerutdanningen. I 2001 hadde en overvekt barnehagelærerutdanning.
- Halvparten av skoleeierne i undersøkelsen sier de gjennomfører lokale kartleggingsprøver på 1. trinn i tillegg til de nasjonale. Halvparten av lærerne mener prøvene påvirker progresjonen og innholdet i norsk og matematikk.

Seksåringenes skole bryter altså med intensjonen med seksårsreformen. Det finnes heller ikke noe faglig grunnlag for senket skolealder og en skole for seksåringene med et betydelig innslag av formell, faglig læring, ifølge OECD.¹ Tvert imot, OECD slår fast at

«en stor mengde funn peker på den avgjørende betydningen av barnestyrt frilek i små barns utvikling.»

OECD viser til studier fra New Zealand som sammenlikner barn som begynte formell lese- og skriveopplæring ved fem eller syv års alder. Da barna var blitt elleve år, var det ingen forskjell i leseferdigheter mellom de to gruppene, men barna som startet da de var fem, utviklet mindre positive holdninger til lesing og viste mindre leseforståelse enn barna som startet da de var syv². OECD viser videre til en studie av elever i slutten av sitt sjette skoleår der de som hadde gått på akademiskorienterte barnehager, oppnådde betydelig lavere karakterer på skolen, enn de som hadde gått i barnehager preget av barnestyrt lek³.

1. OECD (2017). Starting Strong V. Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education.
2. Suggate, S.P., E.A. Schaughency and E. Reese (2012), "Children learning to read later catch up to children reading earlier", Early Childhood Research Quarterly, Vol. 28/1, s. 33–48.
3. Marcon, R.A (2002), "Moving up the grades; relationship between preschool model and later school success", Early childhood Research and Practice, Vol. 4/1, s. 517–530.

Lekens betydning kan knapt overvurderes. Den er små barns foretrukne læringsform og har stor betydning for hjernens utvikling. Fri lek er avgjørende for å utvikle indre motivasjon, oppleve mestring, lære seg å ta beslutninger, løse problemer, utøve selvkontroll og følge regler. Gjennom lek lærer barn best å regulere egne følelser, etablere vennskap, komme overens med andre og oppleve glede. Leken skaper et nødvendig grunnlag for å kunne ta imot den formelle, akademiske læringen i skolen på en god måte og beholde en naturlig lærelyst i møte med faglige krav og utfordringer utover i skoleløpet og arbeidslivet.

Å ta fra barna leken er med andre ord ikke noe man kan gjøre uten å risikere betydelige negative konsekvenser, slik professor i nevrobiologi Per Brodal og lege Charlotte Lunde understreker i den ferske boken «Lek og læring i et nevroperspektiv. Hvordan gode intensjoner kan ødelegge barns lærelyst» fra Universitetsforlaget. Én ting er studiene nevnt over som indikerer mindre leseglede og -forståelse og generelt dårligere skoleresultater når barna blir større, en annen ting er psykiske og sosiale effekter. Når barnas frie lek begrenses, utvikles ikke deres indre motivasjon fullt ut. De kan bli mer ytre styrt og mer utsatt for utbrenthet, selvskading og spiseforstyrrelser. Når det blir mindre lek som innebærer en viss frykt, spenning og utforskning av risiko, kan evnen til å takle motgang og frykt når en blir voksen, bli dårligere.

Den frie leken er under press fra mange hold. Økt læringstrykk i barnehagene, mer organiserte fritidsaktiviteter, økt skjermbruk og frykt for nødvendig risikolek er alle faktorer som trekker i retning av mindre barnestyrt frilek, som er så viktig for barnas sosiale og kognitive utvikling. Dette understreker behovet for å ta leken tilbake for seksåringene i skolen. Seksårsreformen har gjort at barna mister nesten et helt år med fri lek i en spesielt sårbar alder preget av stor fysisk og psykisk utvikling. Slik trenger det ikke å være. Norge og Island er de eneste landene i Norden som har ordinær skole for seksåringene. Finland, som ikke bare er best i Norden på skoleresultater, men helt i toppen globalt, starter skolen ved fylte syv år. I Sverige og Danmark er det obligatorisk

førskole for seksåringene, mens 1. klasse er for syvåringene.

Forslagsstillerne vil ha en skole på barnas premiser, som tar utgangspunkt i deres modningsnivå og hvordan barn utvikler seg og lærer best. Lærernormen, som Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for under regjeringen Solberg, har gitt betydelig flere lærere, særlig på de første viktige trinnene. Det gjør at den enkelte elev i større grad kan bli sett og fulgt opp ut fra sine behov. Men for at det skal bli mer lek og en bedre overgang fra barnehage til skole, må det gjøres noe med forventningene som stilles til innholdet i undervisningen for seksåringene. Kristelig Folkeparti bidro til at den nye læreplanen, Fagfornyelsen, gir rom for mer lek, men det er ikke nok.

Forslagsstillerne mener at skolen har sviktet seksåringene ved i for stor grad å ha tatt leken fra dem. Det harter å rette dette opp. Derfor vil forslagsstillerne, i tråd med seksårsreformens intensjon, ha førskole for seksåringene basert på lek og barnehagepedagogikk og 1. klasse først for syvåringene. I førskolen skal læring gjennom lek og utforskning utendørs stå sentralt, og opplegget skal kunne tilpasses barn som ikke er klare for stillesitting og tavleundervisning. Den frie barnestyrt leken, som barna selv går inn og ut av på eget initiativ, må legges til rette for. Førskoleklassen skal være leksefri, slik at seksåringene skal slippe å sitte inne med lekser etter skolen i stedet for å leke og være i fysisk aktivitet. For å oppsummere med OECDs anbefaling: Man må gjøre skolen klar for barna, ikke barna klare for skolen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen om snarest å fremme forslag for Stortinget om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene. Førskolen skal baseres på læring gjennom lek og barnehagepedagogikk og være leksefri.

19. januar 2023

Kjell Ingolf Ropstad

Olaug Vervik Bollestad

Dag-Inge Ulstein